

Broedende kluit.

(foto J. Vijverberg, Noordgouwe).

KLUIT -- DOOR -- A. B. WIGMAN Met Foto's van Smith Whiting, - Southampton.

Kluit bij het nest.

(foto Smith Whiting.)

.... a thing of beauty is a joy for ever

DE korte naam, die boven deze bijdrage staat, behoort aan een onzer fraaiste — zoo niet de mooiste — moerasvogels, en 't is een naam, die helaas niet past voor zoo'n sierlijk, slank vogeltje. De Texelaars noemen hem „kluit“, naar zijn geluid, en toen meenden de beschaafde vogelboekenschrijvers, dat hij in ons dierbaar zuiver Hollandsch wel kluit moest genoemd worden, want net als op de Veluwe spreken onze eilandbewoners van huis voor huis, suker voor suiker enz., en daarom moest een vogel, die in hun dialect kluit werd genoemd, den lompen, zwaarwichtigen naam van Kluit dragen. Er is niets aan te doen, want een anderen volksnaam draagt het dier niet, of 't moest het verouderde „Sluijff“ zijn.

Enfin, als ik op Schouwen of Texel in 't kluitenland ben, dan roei ik met de riemen, die ik heb, en praat met m'n confraters over „kluten“ en nooit over „kluiten“.

Ik zal u hieronder vertellen, hoe wij den kluit op Texel aantreffen, u en passant een en ander van zijn leven en bedrijf mededeelen.

Wij — dat waren de houtvester en ik — hadden gehoopt, dat de vogelkenner-onderwijzer van 't dorp ons zou vergezellen, maar die had jammer genoeg verhindering gekregen, en gaf ons zijn zoon ter begeleiding naar 't mooiste gebied mee. Nu, Pieter Jan wist er ook een heeleboel van, dat hebben mijn hospes en ik dien Junimiddag telkens weer ondervonden.

We hadden den smallen, slingerenden grintweg van de Westermient, tusschen de karakteristieke, walletjes-omheinde schapenweitjes door, over den Burg — de metropolis van Texel — naar Oosterend gefietst, daar een poosje over ornithologische onderwerpen gepraat bij Ijsbrand Koppen, den mededeelzamen, sympathieken waard uit „Het Wapen van Amsterdam“, en waren toen met den onderwijzerszoon naar den vogelpolder gekard. 't Was niet ver, misschien 'n kwartier van 't dorp, en wie daar zoo over den stoffigen zijweg wielde, kon niet vermoeden, dat de dijk, die links het uitzicht belemmerde, zoo'n rijk vogelleven voor onze blikken verborg.

De fietsen werden aan den kant van den weg gezet — dat kon gerust, verzekerde onze jeugdige mentor, want oneerlijke mensen waren er op Texel niet — en na de omheining mitsgaders diverse tuinalletjes te zijn overgekomen, zagen wij den vrij zwaren binnendijk van den grooten polder „Het Noorden“ vóór ons. En er bovenop, daar had je een wijd gezicht over de onafzienbare grasvlakte, van slooten doorsneden, met een enkelen watermolen als echt-Hollandsche stoffage, en met vlakbij een prachtige plas, die schitterde in den zonneschijn. Even moesten wij vanuit den hoogte het bekoorlijke vogelland aanschouwen, alvorens met de talrijke gevederde bewoners nader te gaan kennis maken.

't Is eigenaardig; feitelijk is men toch een echt stadsmensch, die van de twaalf maanden er minstens tien tusschen de muren doorbrengt, en dat, terwijl hier buiten duizenden dingen te zien zijn, die slechts wachten, tot men ze opzoekt, om ze dan verwonderd en ongeloovig aan te gapen.

Wat is de wereld, de natuur, toch mooi! Veel en veel te schoon, om haar ooit moede te worden. En om dat te ervaren, is er maar één afdoend middel: steeds weer smoking, rok of evening-dress in den steek laten, en zich dan door moeder Natuur bij de hand laten leiden, die u langzamerhand al haar schatten doet bewonderen. Zij

toont u de stille schoonheid van den boschzoom, leert u smalle, weinig-betreden wegen gaan, die leiden naar intieme, braam-omranke beekjes en in 't groen weggescholen, donkere boschvijvers, voert u naar den duintop, naar de stuifzanden, waar de groote wulp zijn melodieuze fluitroep ver in 't ronde laat schallen, en waar witgepluimde konijntjes spelen voor de hollen; zij wijst u den weg naar het verre Waddeneiland, waar duizenden en duizenden witgewiekte vogels spelevaren langs den blauwen zomerhemel, of in het groene, met bloemen bontbestikte grastapijt vol toewijding hunne ouderlijke plichten vervullen

Mag ik u na deze kleine ontboezeming, die me bij 't beschouwen van dit vogelland par excellence in gedachten kwam, verzoeken ons te vergezellen, om er den mooiste vogel te leren kennen, den Kluit. Ik was 't er eerst niet met mezelf over eens, of ik hem met dezen overtreffenden trap zou betitelen, maar bij nadere beschouwing is 't toch mijn opinie, dat deze parel aller moerasvogels de qualificatie van den superlatief ten volle waard is.

Nauwelijks hebben we 't land in oogenschouw genomen, en zijn we de dijkhelling afgedaald, of met luid misbaar komt de eerste kokmeeuw ons tegemoet vliegen, Rauw en ruw krijscht hij ons zijn harde, scherpe krääää - - - in de ooren, en zet dan weer koers naar zijn kolonie. Eigenlijk kan men hier niet spreken van kolonie, want deze kobben broeden verspreid tusschen de vele sterntjes en andere weidevogels in. Hier ligt een pas-verlaten nest. 'n Meter of vier verder scharrelen de bonte dons-jongen in 't korte gras. Even worden ze van een aluminiumringetje van het Leidsche museum voor Natuurlijke Historie voorzien, en dan gaan we met ons drieën dit mooie vogelterrein verder exploreeren. Nijdig schreeuwen en schermen de sterns, boos op de ongewenschte bezoekers, en rakelings scheren ze ons telkens weer voorbij. Waar de nesten het dichtst liggen, zijn de aanvallen het felst, daar loopt men voortdurend als in een wolk van blank, schitterend vleugelbeweeg en wiekgeklep. Ik hoop u over deze interessante polderbewoners in een apart artikelje wat meer te vertellen, vandaag geldt ons bezoek in hoofdzaak den Kluit.

Straks zagen we ze al aan den slijkerigen plasoever staan, maaiend rechts en links door het slib, maar toch deden die niet zoo vreemd en opvallend als het exemplaar ginds bij de sloot. Half hangend de vleugels, zoodat ze den bodem bijkans beroeren, loopt de vogel onhandig heen en weer, precies een kerel, die al te diep in 't glaasje heeft gekeken. En daarbij roept hij, net als grutto, kievit of tijtjaf, al maar zijn eigen naam: kluit kluit kluit!

Men komt waarlijk in de verleiding, een poging tot vangen te wagen, zóó dicht laat het dier zich door zijn vreemd gedrag naderen. Laat u echter niet voor den mal houden, of liever jawel, toe, gunnen we hem eens het genoegen, en loopen we hem na, hij heeft dan juist zijn doel bereikt. Want die heele dwaze manoeuvre dient nergens anders voor, dan om ons van zijn „sacred-ground“, in casu het nest met de vier peervormige, bontgekleurde eieren, weg te lokken, dat op een kaal plekje aan den slootkant ligt. We zullen nog wel eens vaker vogels ontmoeten met dergelijke fratsen.

Wat stelt zoo'n vogel zich toch vreemd aan, maar tevens, welk een beeld vol gratie en bekoring vertoont zich door dit uiterst bevallige spel van faits et gestes aan ons oog. Prachtig steekt de virginisch-blanke romp met de ebbenhout-zwarte, scherp begrensde teekening af tegen het groene gras en de blauwe lucht, en als ge dicht in de buurt soms een meeuw ziet — en daarvoor is hier gelegenheid te over — dan is duidelijk zichtbaar, dat het wit van den kluit veel intenser en zijn zwart veel meer geaccentueerd is dan bij zijn confraters, die met luid gekrijsch en gescherp hun attaques voortzetten.

Er zijn hier nesten en eieren genoeg; ook jongen kruipen er al heel wat in 't gras. Van onzen fraaien recurvirostra — zoo is zijn boekennaam — vinden we er echter betrekkelijk weinig, en dat is geen wonder, want hij broedt niet in nederzettingen, zooals sterns en meeuwen. Toch gelukt het van tijd tot tijd een nest te vinden, door den ons misleidenden vogel volkomen te negeren en juist den tegenovergestelden kant uit te gaan, dan waar hij ons tracht heen te lokken.

Zie nu zoo'n nest eens aan. 't Is een eenvoudig kuiltje in den grond, slechts schraaltjes met wat grashalmen gestoffeerd, net een kievitsnest. Ook de vier eieren lijken wel wat op die van den vogel met de kuif, maar ze zijn wat groter, en hebben eerder een geel-bruinen dan een groenen ondergrond. Ook is de vorm wat langwerpiger.

Er is nog meer, dat dezen gevleugelden weidebewoner tot een der meest karakteristieke verschijningen in de Nederlandsche avifauna maakt. Viel u zijn vreemde snavel nog niet op? Er zijn meer vogels met een eigenaardigen

snavel: de wulp draagt hem naar beneden gebogen, de papegaaiduiker heeft een zijdelings saamgedrukten, bij de roofvogels is hij van een scherpe, haakvormige punt voorzien, terwijl hij bij sommige eenden en zaagbekken allerlei uitsteeksels en franjes vertoont, die dienst doen bij 't vasthouden van 't voedsel. Bij de kruisbekken is 't nog veel typischer. Daar vallen de snavelpunten langs elkaar heen, wat zoo op 't eerste gezicht erg onpractisch lijkt, maar het toch heelemaal niet is. En dat is bij onzen kluit ook 't geval. Diens vrij lange snavel is nota bene naar boven gebogen, dus zoo abstract mogelijk. Hoe hij daarmee toch zijn kostje kan ophalen? O, gemakkelijk genoeg. Wijdt maar eens even uw aandacht aan het exemplaar, dat ginds in de kreek staat, tot zijn knieën in 't slijkerige water. Kijk, nu slaat hij zijn opgekrulden snavel — 't is net 'n schoenmakersels, vandaar ook zijn Duitschen lokalen naam „Schuster“ — rechts en links door het slik, en alles, wat daar aan eetbare waar in voorkomt, gaat gladjes naar binnen. Al verder en verder waadt de vogel op zijn blauwgrijze, haast loodkleurige lange pooten den pool in, tot hij ten slotte niet verder kan, en zich verder zwemmende voortbeweegt, intusschen nog steeds zwaaiende en maaiende door 't water. Let op, nu gaat hij zelfs net als een eend op den kop staan, om nog dieper verborgen lekkernijen te kunnen bemachtigen.

't Is alleraardigst, zoo'n kluit te zien werken; en toen ik op Schouwen logeerde, middenin hun gebied, kwamen er Engelsche vogelmenschen op af, enkel en alleen, om er kennis te maken met onzen avosette.

'n Halve eeuw of zoo geleden behoeften ze daarvoor zoo'n moeite en zoo'n lange reis niet te doen, want toen broedde de vogel op hun eigen „broads“ en „moors“, maar ze hebben er net zoo lang op geschoten en er zooveel eieren van weggenomen, dat de kluiten ten slotte voor de eer bedankten en de ongestoorde Britten vaarwel zeiden. De Engelschen hebben, achteraf beschouwd, er wel spijt van, dat het zoo gegaan is, en menige Lord koopt nu in Holland tegen grof geld een paar halfwassen jongen, om ze op zijn landgoed uit te zetten. Maar 't is buitengewoon moeilijk, ze in te burgeren, en per slot van rekening is 't toch ook veel aardiger ze in hun natuurlijke omgeving te observeeren, dan gekortwiekt aan den een of anderen Engelschen parkvijver, tusschen mandarijneendjes en ander vreemd exotisch goed in.

Daarom is het te hopen, dat het onzen echt-Hollandschen vogel — ook in Duitschland behoort hij n.l. al tot de zeldzame broedvogels, wordt er zelfs al met den naam „Naturdenkmal“ betiteld, — voor den wind blijft gaan. Ik geloof niet, dat we bezorgd behoeven te zijn. Op Texel zijn nog beschermde terreinen en asylen genoeg, die door de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten uitstekend worden beheerd, en waar de kluit elk jaar in steeds grooter getale broedt.

Wij moeten die corporatie daarvoor dankbaar zijn, en haar niet alleen door het woord, maar ook met de daad steunen, opdat haar voortbestaan verzekerd zij.

Dat is onze zedelijke plicht. —

TEXEL, ZOMER 1913.

Kluit op wacht bij de eieren.

(foto Smith Whiting)